

A Comparative Study of Locative Suffixes in Persian and Azari Turkish: Cognitive Morphology Approach

Shiva Ahmadi¹ and Ebrahim Rezapour²

1. Invited Instructor, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Human Sciences, Imam Khomeini University, Qazvin, Iran. E-mail: sh.ahmadi.ikiu@gmail.com
2. Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Human Sciences, Semnan University, Semnan, Iran. E-mail: abrahim_rezapour@semnan.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history

Received: 20 Nov 2024

Received in revised form: 03 May 2025

Accepted: 10 May 2025

Published online: 23 Sep 2026

Keywords:

locative suffixes,
cognitive morphology,
categorization,
domain,
conceptualization

ABSTRACT

The purpose of the present paper is to examine the suffixes that form place names in Azerbaijani Turkish from the perspective of Cognitive Morphology. To this end, we examine and compare the corresponding suffixes in Persian and Azerbaijani Turkish with regard to the concepts of category, domain, and construal. The data for this study were obtained from the *Persian–Turkish Dictionary* by Zare Shahmersi (2009). According to Cognitive Morphology, each suffix carries a particular meaning and contributes to the conceptualization of the word in which it occurs. By comparing place nouns in Persian and Azerbaijani Turkish, we found that Azerbaijani Turkish contains several suffixes that are used to construe and designate places. However, the comparison also reveals that some nouns expressed through suffixation in Persian are expressed as simple nouns in Azerbaijani Turkish, and vice versa. These cases will be discussed in the analysis section with relevant examples. Another finding is that certain suffixes occur more frequently than others and may convey different meanings depending on the context in which they are used.

Cite this article: Ahmadi, S., & Rezapour, E. (2026). A comparative study of locative suffixes in Persian and Azari Turkish: Cognitive morphology approach. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*, 14(3), 1–17. <http://doi.org/10.22126/jlw.2025.11418.1806> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/jlw.2025.11418.1806>

Publisher: Razi University

Introduction

In this study, an attempt is made to determine, whether the locative suffixes in Persian have equivalents with the same meaning in Azari Turkish or not, based on cognitive approach. The authors, using a descriptive-analytical method, have examined examples of place names in Turkish and their equivalents in Persian. The theoretical framework of this research is based on the cognitive concepts according to Hamavand (2008), such as the theory of categorization, domainization, and conceptualization. In fact, the purpose of this research is to compare the locative suffixes in Azeri Turkish with the aforementioned suffixes in Persian to determine whether equivalents of Persian locative suffixes can be found in Azeri Turkish. In other words, the goal is to compare Persian and Turkish locative suffixes. In this study, the meanings of each of the locative suffixes in Azeri Turkish have been examined based on the criteria proposed in the cognitive approach. The present study is important in two ways: First, by comparing the two languages Persian and Azeri Turkish from one aspect, namely examining locative suffixes, we can understand the differences and similarities of the aforementioned languages in representing the concept of place; In this case, a description of the Turkish language can be presented in comparison with the Persian language and the descriptive goal can be achieved. Second, from a theoretical point of view, studying languages based on a cognitive approach can reveal what goes on in the minds of speakers of those languages, including patterns related to conceptualization; By comparing the locative suffixes in Persian and Turkish, we can to some extent understand the cognitive differences and similarities between Turkish and Persian speakers in representing and creating the concept of place. From an applied perspective, the results of this research are also important. Comparing two languages and identifying their differences and similarities can be effective in language teaching; for example, if a Turkish-speaking learner wants to learn Persian, the teaching can be facilitated by relying on the similarity between the locative suffixes in Turkish and Persian. Because learning a language based on its similarity to the mother tongue makes learning easier. On the other hand, differences between two languages can create challenges for language learners; therefore, a teacher, knowing these challenges and differences between languages, can provide an appropriate lesson plan.

In writing language teaching books, one can also start by teaching the similarities between the language being taught and the learners' native language, in order to create motivation and excitement in the language learner from a cognitive perspective and to make them interested in learning the language. Bozorgmehr (2015) believes that among young people and adolescents, talent along with enthusiasm and motivation are two important indicators for learning a second language.

Method

This research examines and compares place suffixes in Azeri Turkish and Persian using a lexical and descriptive-inferential approach. Nouns derived from Turkish place suffixes that were equivalent to Persian place suffixes were extracted using Shahmorsi and Ershadifar dictionaries. The meaning of each word in the two languages was examined and compared and classified based on semantic concepts. 175 place names in Turkish were collected from the Dictionary of Turkish Vocabulary in Persian Language and Literature (Irshadifar, 2000) and the Persian-Turkish Dictionary of Shahmorsi (Zare Shahmorsi, 2009). The meaning of each case was examined in the dictionaries of *Amid* and *Dehkhoda*.

Results

Based on the concepts of categorization, conceptualization, and domainization, it was concluded that in Turkish there are locative suffixes equivalent to locative suffixes in Persian. Of course, there are differences and similarities between these two languages, which we will

mention in this section. In both languages, the concept of location and smallness is conveyed by symbols, which in Turkish include “-liq, -ma:dʒ, -dʒik, -tʃa: and –gah” And in Persian include “-kæde”. As a result, the Azeri Turkish language has a larger number of symbols to represent the concept of smallness of space. Also, it seems that the concept of place and the concept of plurality in Turkish are interpreted as a place covered by something.

According to Karbalai Sadeq and Gulfam (2016), this concept is objectified in Persian with the suffix “za:r”; while in Azeri Turkish, this concept is represented with the suffixes “-la:n and -la:q”. In Turkish, place names that are the place where a process takes place are represented by the suffixes “-liq, -lik, -qa:, -a:q, -ma:, -ja:r, -la:q and -dʒa:q”; While in Persian, the suffix “-ga:h” conveys this concept.

According to the examples mentioned, the number of locative suffixes that convey existing concepts in Persian is more diverse in Azeri Turkish. Many concepts that are conveyed in Persian through compound nouns are conveyed in Azeri Turkish through the addition of locative suffixes.

Ethical Considerations

Not applicable

Funding

Not applicable

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest

نگاهی مقابله‌ای و مقایسه‌ای به پسوندهای مکان‌ساز فارسی و ترکی آذری: رویکرد صرف شناختی

شیوا احمدی^۱ | ابراهیم رضاپور^۲

۱. مدرس مدعو، گروه زبان‌شناسی و آرفه، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران. رایانامه: sh.ahmadi.ikiu@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران. رایانامه: Abrahim_rezapour@semnan.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۸/۳۰

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۲/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۲/۲۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۷/۱

کلیدواژه‌ها:

پسوندهای مکان‌ساز،

صرف شناختی،

مقوله‌بندی،

حوزه‌بندی،

مفهوم‌سازی

اشتیاق و ترکیب از فرایندهای زبانی واژه‌سازی در زبان فارسی هستند که برای ساخت واژه‌هایی با مفاهیم گوناگون به کار می‌روند. این فرایندهای واژه‌سازی به بازنمایی مفاهیمی جدید می‌انجامد که گویشوران زبان در موقعیت‌های گوناگون از آن‌ها استفاده می‌کنند. در این بین، در زبان فارسی، برای بازنمایی مفهوم مکان از پسوندهای متنوعی استفاده می‌شود که هریک دامنه معنایی و کارکرد متفاوتی دارند؛ به بیان دیگر، این پسوندها از نظر معنایی کاملاً مترادف نیستند. اما در زبان ترکی علاوه بر پسوندها و اشتقاق، فرایند ترکیب در ساخت واژه‌های مکان‌ساز نقشی اساسی دارد. پژوهش حاضر با هدف مقایسه تطبیقی پسوندهای مکان‌ساز در دو زبان فارسی و ترکی آذری و در چارچوب رویکردی توصیفی-تحلیلی انجام شده است. در پژوهش حاضر، با بهره‌گیری از مفاهیم «مقوله‌بندی»، «حوزه‌بندی» و «مفهوم‌سازی» در حوزه صرف شناختی تلاش می‌شود به این پرسش‌ها پاسخ داده شود: معادل‌های ساخت‌واژی پسوندهای مکان‌ساز فارسی در ترکی آذری کدام‌اند؟ آیا تناظر یک‌به‌یک میان فضاهای معنایی مکان و صورت واژه‌ها در این دو زبان برقرار است؟ از منظر ساخت واژه و مفاهیم مکانی، چه تفاوت‌هایی میان این دو زبان وجود دارد؟ داده‌های پژوهش به صورت کتابخانه‌ای از منابعی مانند فرهنگ واژگان ترکی در زبان و ادبیات فارسی (ارشادی فرد، ۱۳۷۹) و فرهنگ لغات فارسی-ترکی شاهمرسی (۱۳۸۸) گردآوری شدند. یافته‌های پژوهش نشان داد که اگرچه در زبان ترکی آذری پسوندهایی معادل پسوندهای مکان‌ساز فارسی وجود دارد، در برخی موارد، اسم‌های مکانی که در فارسی با پسوند ساخته می‌شوند، در زبان ترکی به صورت اسم ساده بازنمایی می‌شوند. همچنین مشخص شد که برخی پسوندهای ترکی آذری بسامد بالا دارند و چندمعنایی هستند.

استناد: احمدی، شیوا؛ رضاپور، ابراهیم (۱۴۰۵). نگاهی مقابله‌ای و مقایسه‌ای به پسوندهای مکان‌ساز فارسی و ترکی آذری: رویکرد صرف شناختی. *مطالعات زبان‌ها و گویش‌های*

غرب ایران، ۱۴ (۳)، ۱-۱۷. <http://doi.org/10.22126/jlw.2025.11418.1806>

۱- مقدمه

با بررسی پسوندهای مکان‌ساز در زبان‌های فارسی و ترکی می‌توان تفاوت‌ها و شباهت‌های شناختی فارسی‌زبانان و ترک‌زبانان را در فرایند بازنمایی و «مفهوم‌سازی»^۱ مکان تبیین کرد. در پژوهش حاضر، با بهره‌گیری از چارچوب صرف شناختی بررسی می‌شود که آیا پسوندهای مکان‌ساز در زبان فارسی معادل‌هایی با کارکرد و معنای مشابه در زبان ترکی آذری^۲ دارند یا خیر. به این منظور، نمونه‌هایی از اسم‌های مکان در زبان ترکی و معادل‌های آن در زبان فارسی با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی بررسی شدند. چارچوب نظری پژوهش بر مفاهیم مطرح‌شده در صرف شناختی و دیدگاه‌های هموند^۳ (۲۰۰۸)، همچون نظریه‌های «مقوله‌بندی»^۴، «حوزه‌بندی»^۵ و «مفهوم‌سازی»، استوار است. هدف اصلی پژوهش مقایسه پسوندهای مکان‌ساز در زبان ترکی آذری با پسوندهای مکان‌ساز در زبان فارسی و بررسی میزان هم‌ارزی معنایی و ساخت‌واژی آن‌هاست. در این پژوهش، معانی پسوندهای مکان‌ساز در زبان ترکی آذری بر مبنای معیارهای رویکرد شناختی بررسی شده‌اند.

اهمیت این پژوهش را می‌توان از دو منظر توصیفی و نظری بررسی کرد: نخست از نظر توصیفی، در این مطالعه تطبیقی با تحلیل پسوندهای مکان‌ساز در فارسی و ترکی آذری، شباهت‌ها و تفاوت‌های ساخت‌واژی این دو زبان در بازنمایی مفهوم مکان آشکار می‌شود؛ دوم از منظر نظری، بررسی داده‌ها در چارچوب زبان‌شناسی شناختی، الگوهای ذهنی و فرایندهای مفهوم‌سازی گویشوران دو زبان را مشخص می‌کند.

اهمیت کاربردی این پژوهش نیز در ظرفیت آن برای بهبود آموزش فارسی به گویشوران ترک‌زبان نهفته است؛ زیرا یادگیری زبان براساس شباهت آن با زبان مادری فرایند یادگیری را آسان‌تر می‌کند؛ به این معنا که باتکیه بر شباهت‌های ساختاری میان زبان مادری و زبان مقصد، می‌توان فرایند درونی‌سازی قواعد را سرعت بخشید و چالش‌های زبان‌آموزان را به حداقل رساند. درمقابل، شناسایی تفاوت‌های بین‌زبانی برای مدیریت چالش‌های یادگیری ضروری است؛ زیرا معلم‌ها با آگاهی از این چالش‌ها و تفاوت‌های میان زبان‌ها می‌توانند طرح درس مناسبی ارائه دهند. همچنین در تدوین کتب آموزشی، بهره‌گیری از شباهت‌های ساختاری میان زبان مادری و زبان مقصد، راهکاری اثربخش برای شروع نظام‌مند آموزش است که با ایجاد احساس توانمندی در زبان‌آموز، زمینه‌ساز تقویت انگیزه و علاقه او به فراگیری می‌شود. در این زمینه، بزرگمهر (۱۳۹۴) معتقد است که درمیان نوجوانان و جوانان، استعداد زبانی درکنار انگیزه درونی، دو شاخص بنیادین در موفقیت فراگیری زبان دوم محسوب می‌شوند.

۲- مبانی نظری

پژوهش حاضر براساس مفاهیم مطرح در صرف شناختی (هموند، ۲۰۰۸، ۲۰۱۱) انجام شده است؛ مفاهیمی که خود برگرفته از دیدگاه‌های مطرح‌شده در زبان‌شناسی شناختی دهه ۱۹۸۰، به‌ویژه، دستور شناختی لانگاکر^۶ (۱۹۸۷) هستند. در رویکرد صرف شناختی، جنبه‌های شناختی در ساخت‌واژه بررسی می‌شود. باتوجه به رویکرد زبان‌شناسی شناختی در بررسی پیوند میان زبان و فرایندهای ذهنی، در این حوزه به تأثیر مؤلفه‌های شناختی بر تولید و پردازش زبان پرداخته می‌شود. به این ترتیب، زبان بازتابی از توانایی‌های شناختی بشر است (هموند، ۲۰۰۸: ۱۶). رویکرد صرف شناختی در چند اصل بنیادین ریشه دارد: نخست آنکه زبان ابزاری برای سازمان‌دهی، پردازش و انتقال اطلاعات است؛ از این رو، صورت‌های گوناگون زبانی، مانند «صورت‌های واژگانی»^۷، برای تحقق این کارکردها پدید آمده‌اند. دوم آنکه تولید، یادگیری و کاربرد صورت‌های زبانی، مبتنی بر مفاهیم شکل‌گرفته در ذهن انسان تبیین‌شدنی است. بنابراین، در رویکرد شناختی، همه «الگوهای زبانی»^۸ براساس عملکرد ذهن انسان توصیف می‌شوند. سوم آنکه در این رویکرد «معنا» از اهمیت بنیادین برخوردار است؛ معنایی که نشان‌دهنده تجربه انسان از دنیای واقعی است و با ارجاع به شناخت او تبیین می‌شود.

1. conceptualization

۲. زبان ترکی آذری، از خانواده زبان‌های ترکی است که در جمهوری آذربایجان و مناطق آذربایجان ایران صحبت می‌شود. در ایران، در شهرهای تبریز، ارومیه، اردبیل، بخش‌هایی از استان قزوین و زنجان زبان ترکی گویشوران زیادی دارد. در این پژوهش نیز زبان رایج در تبریز، اردبیل و زنجان با عنوان زبان ترکی مدنظر است.

3. Z. Hamawand

4. categorization

5. domain

6. R. W. Langacker

7. word forms

8. linguistic patterns

بنابراین، هدف رویکرد شناختی، تبیین سازوکارهای ذهنی انسان در درک جهان و نحوه رمزگذاری این شناخت و تجربه در نظام زبانی است. به اعتقاد بایی^۱ (۱۹۸۵)، صورت هر واژه بازنمایی‌کننده معنای آن است؛ زیرا هر تکواژ یا واژه نشانه‌ای متشکل از صورت و معنا است؛ به بیان دیگر، هر گونه تغییر در ساختار صوری یک واحد زبانی در معنای آن نمود می‌یابد؛ برای نمونه، افزودن تکواژ «بی» به پایه «ادب» در واژه «بی‌ادب» مفهوم «نبودن» را به معنای پایه اضافه می‌کند. براساس صرف‌شناختی هر تکواژ به یک حوزه تعلق دارد که برپایه آن می‌توان معنای آن تکواژ را درک کرد؛ حوزه نیز ابزاری شناختی است که امکان توزیع وندهای مختلف و کاربرد آن‌ها در زبان را فراهم می‌آورد. از این‌رو، وندها در کنار واحدهای زبانی دیگر، حوزه‌هایی را تشکیل می‌دهند که برای درک ساختار معنایی آن‌ها، باید به این حوزه‌ها و ویژگی‌های دیگر اعضای آن حوزه توجه کرد. حوزه معنایی از معانی خاص و موارد کاربرد متمایز وند تشکیل شده است؛ به این ترتیب، حوزه معنایی، سازوکاری کارآمد برای بازنمایی ویژگی‌های خاص و موارد کاربرد وندها است (بایی، ۱۹۸۵: ۲۲).

۲-۱ مقوله‌بندی

هیچ پدیده‌ای بنیادی‌تر از مقوله‌بندی در فرایندهای ذهنی، ادراک و گفتار انسان نیست؛ از این‌رو، این رویکرد برای تبیین ساختار معنایی وند اسمی به کار گرفته می‌شود (لیکاف^۲، ۱۹۸۷: ۵-۷). به اعتقاد هموند (۲۰۰۸: ۱۹)، وندهای اسمی، مقوله‌های معنایی متمایز اما مرتبط در ذهن ایجاد می‌کنند. این مقوله‌های معنایی متمایز که در یک شبکه معنایی قرار دارند، به دلیل بسط معنایی ایجاد می‌شوند. هر مقوله شامل مجموعه‌ای از ویژگی‌های اعضای آن مقوله است؛ به گونه‌ای که نمونه دارای همه ویژگی‌های آن مقوله، به منزله «نمونه متعارف»^۳ شناخته می‌شود؛ با این حال، نمونه‌های دیگر که تنها برخی از این ویژگی‌ها را دارند، «نمونه‌های حاشیه‌ای»^۴ تلقی می‌شوند. افزون‌بر این، هموند (۲۰۰۸) تأکید می‌کند که می‌توان مفهوم مقوله‌بندی را در صرف نیز به کار برد؛ به این معنا که یک وند می‌تواند مقوله‌ای را ایجاد کند و آن مقوله، معانی مختلف آن وند را شامل شود. مقوله یک وند با ایجاد چارچوبی مفهومی امکان درک رابطه مفاهیم مختلف با یکدیگر را فراهم می‌کند. بنابر آنچه مطرح شد، مقوله‌بندی ابزاری توانمند است که ویژگی‌های عمومی ساختارها را براساس روابطشان با یکدیگر نشان می‌دهد. ردن و دیرون^۵ (۲۰۰۷) نیز مقوله را مفهوم‌سازی مجموعه‌ای از تجربه‌های مشترک می‌دانند که از نظر ماهیت، مفهومی هستند؛ اما برای تبادل این تجربه‌ها و ایجاد ارتباط با دیگران، شکل‌گیری و بازنمایی آن در زبان صورت می‌گیرد. هر مقوله نیز بخشی از نظام مقوله‌ها را به خود اختصاص می‌دهد و معنای آن براساس رابطه‌اش با مقوله‌های مجاور و جایگاهش در نظام مقوله‌ها تعیین می‌شود. به این ترتیب، ساخت مقوله‌های جدید در این نظام بدون تأثیرگذاری بر مقوله‌های دیگر ممکن نیست؛ زیرا زبان همچون یک اکوسیستم عمل می‌کند که در آن هر مقوله زبانی جایگاه ویژه خود را دارد. در این زمینه، هموند (۲۰۱۱) مقوله‌بندی را توانایی ذهن در سازمان‌دهی مفاهیم و معانی گوناگون یک واحد واژگانی در قالب یک مقوله معنایی می‌داند. باتوجه به آنچه بیان شد می‌توان استنباط کرد که مفاهیم هر تکواژ مبین تجربه‌های زیسته انسان هستند. این مفاهیم طی فرایند بسط معنایی، از نمونه متعارف به منزله نخستین بازنمود ذهنی، منشعب می‌شوند و در شبکه‌ای به هم پیوسته سازمان می‌یابند؛ به این معنا که دیگر مفاهیم یک تکواژ همگی از مفهوم مرکزی یا همان نمونه متعارف مشتق می‌شوند.

۲-۲ حوزه‌بندی

براساس نظریه حوزه‌بندی، معنای یک واحد واژگانی را می‌توان با ارجاع به حوزه‌ای درک کرد که عنصر موردنظر به آن تعلق دارد (هموند، ۲۰۰۸: ۲۱). به بیان دیگر، درک معنای یک واژه مستلزم بازبایی دانش پیش‌زمینه‌ای است که آن واژه در ذهن تداعی می‌کند. حوزه‌بندی، ابزاری مفهومی برای توزیع وندهای مختلف است. باتوجه به اینکه وندها از مجموعه‌ها تشکیل شده‌اند، درک ساختار معنایی هر وند نیازمند آن است که علاوه بر ویژگی‌های اعضای دیگر آن مجموعه، ویژگی‌های مجموعه‌ای در نظر گرفته شود که وند به آن تعلق دارد. به‌باور هموند (۲۰۱۱)، هر حوزه شناختی، پیکر^۶ یا نما^۷های گوناگونی دارد. پیکر، موجودیت یا عنصری است که در یک ساختار زبانی از «زمینه» متمایز و برجسته می‌شود؛ برای نمونه، در جمله «گربه روی میز است»، «گربه» پیکر و «میز» زمینه محسوب

1. J. L. Bybee

2. G. Lakoff

3. prototype

4. peripheral

5. G. Radden & R. Dirven

6. figure

7. view

می‌شود؛ چون موقعیت گربه در نسبت با میز تبیین می‌شود. بنابراین، پیکر همان عنصری است که ویژگی‌ها، حرکت یا موقعیت مکانی آن در بستر زمینه ارزیابی می‌شود.

از این‌رو، هر «منظر»^۱ بخشی از این حوزه را شکل می‌دهد که مفهومی خاص را بازنمایی می‌کند و از این‌نظر، باید با صورت زبانی متناسب با خود بیان شود. منظر یعنی جایگاه و زاویه دیدی که گوینده برای مفهوم‌پردازی یک صحنه انتخاب می‌کند؛ به این معنا که یک واقعیت واحد را می‌توان از دیدگاه‌های مختلف بیان کرد؛ برای نمونه، دو جمله «علی به خانه رفت» و «علی از مدرسه دور شد» هر دو می‌توانند به یک حرکت اشاره کنند؛ اما منظر در آن‌ها متفاوت است؛ در جمله اول «مقصد» و در جمله دوم «مبدأ یا نقطه دور شدن» برجسته شده است. به این ترتیب، هر حوزه شناختی را می‌توان در قالب شبکه‌ای از صورت‌های زبانی مختلف اما مرتبط بازنمایی کرد؛ صورت‌هایی که درک معنایی هریک از آن‌ها از یک سو، مستلزم دستیابی به دانش ذهنی پدیدآورنده آن‌ها است و از سوی دیگر، به پیکرها یا نماهایی وابسته است که آن صورت‌های زبانی مشخص، معرف آن‌ها هستند.

افزون‌براین، حوزه‌های شناختی، اطلاعات مربوط به معانی خاص یا کاربردهای متمایز وندها را در اختیار گویشوران قرار می‌دهد. برای نمونه، وند «ette» که یک وند تصغیر محسوب می‌شود با اتصال به پایه، معنای «کوچک‌بودن» را به آن می‌افزاید؛ مانند واژه «kitchenette» که به معنای «آشپزخانه کوچک» است. علاوه‌براین، این وند واژگان مشتق غیرجاندار^۲ را به وجود می‌آورد. بنابراین، هر وند در یک حوزه شناختی و در سلسله‌مراتبی از زیرحوزه‌ها جای می‌گیرد؛ چنان‌که وند «ette» از منظر مفهومی، در حوزه تصغیر و در زیرحوزه غیرجاندار قرار می‌گیرد. در نهایت، انتخاب نحوه به کارگیری وندها بر عهده گویشور است که این انتخاب در فرایند مفهوم‌سازی صورت می‌گیرد (هماوند، ۲۰۰۸: ۲۳).

۲-۳ مفهوم‌سازی

نظریه مفهوم‌سازی، سازوکاری بنیادین است که در همه حوزه‌های زبان وجود دارد. در رویکرد شناختی، دستور زبان به‌لحاظ ماهیت معنادار است؛ به این معنا که همه واحدهای زبانی، از تکوژهای ساده تا جمله‌های کامل، توانایی انتقال معنا را براساس نمادهای زبانی دارند. در این دیدگاه، «معنا» با «مفهوم‌سازی» مترادف است؛ زیرا معنا نه تنها بازتاب‌دهنده یک موقعیت معین است، بلکه بیان‌کننده شیوه‌هایی متفاوت است که گوینده برای توصیف آن مفهوم برمی‌گزیند (هماوند، ۲۰۱۱: ۲۶). هماوند (۲۰۰۸) معتقد است انتخاب هر اسم مشتق با مفهوم‌سازی خاص «پایه» پیوندی نزدیک دارد. اگرچه ممکن است برخی واژه‌ها مترادف به نظر برسند، بررسی دقیق ثابت می‌کند که آن‌ها نه تنها مترادف نیستند، بلکه به‌لحاظ بافتی جانشین‌پذیرند. بنابراین، دو نکته در کاربرد آن‌ها اهمیت دارد: نخست آنکه هریک از این واژه‌ها، یک موقعیت خاص را به دو شکل متفاوت بازنمایی و مفهوم‌سازی می‌کنند؛ به طوری که این تفاوت در مفهوم‌سازی، دو تجربه ذهنی متفاوت گوینده را به تصویر می‌کشند. دوم وجود تمایز در ساخت‌واژه این دو واژه است که نشان می‌دهد وندها نقشی محوری در رمزگذاری مفاهیم خاص دارند. در همین چارچوب، از نظر لانگاکر (۱۹۸۷، ۱۹۹۱)، مفهوم‌سازی، راهبردی زبانی است که به گویشور این امکان را می‌دهد که یک موقعیت را مفهوم‌سازی و یک ساختار زبان‌شناختی را برای بازنمایی آن موقعیت و مفهوم انتخاب کند. لانگاکر (۱۹۹۷) همچنین معتقد است که معنای ساختارهای زبان‌شناختی علاوه بر محتوای مفهومی آن، شیوه خاص بازنمایی آن مفهوم را دربرمی‌گیرد. به‌باور او، بسیاری از کلماتی که مترادف در نظر گرفته می‌شوند، از نظر کاربرد و معنا ممکن است با یکدیگر تفاوت داشته باشند. از آنجاکه کلمه‌های مترادف از نظر صرف نیز متفاوت هستند، می‌توانند وندهای متفاوتی داشته باشند که جنبه‌های معنایی متفاوتی از ستاک را بازنمایی کنند. افزون‌براین، در واژه‌های مترادفی که از نظر ساخت‌واژی و وندهای سازنده آن‌ها با یکدیگر تفاوت دارند، هر وند می‌تواند جنبه متفاوتی از معنای پایه را بازنمایی کند. از این‌رو، مفهوم‌سازی‌های متفاوت، تجربه‌های متفاوتی را بازنمایی می‌کنند.

یکی از ابعاد مفهوم‌سازی «زاویه دید گوینده»^۳ برای توصیف یک موقعیت است. ممکن است دو واحد واژگانی از نظر مفهومی یکسان به نظر برسند؛ اما براساس زاویه دید گوینده کاربردهای متفاوتی داشته باشند. از این‌رو، هریک از آن‌ها ناگزیر بازنمایی‌های زبانی متفاوتی نیز خواهند داشت. هماوند (۲۰۰۸، ۲۰۱۱) مفهوم نام‌سازی^۴ را براساس مفهوم‌سازی مطرح می‌کند؛ به این معنا که هر عبارت

1. perspective

2. inanimate

3. point of view

4. profiling

زبانی نماسازی‌کننده مفهومی است؛ برای نمونه، اسم، نماسازی‌کننده نوع و فعل، نماسازی‌کننده فرایند است. افزون‌براین، هم‌اوند (۲۰۱۱) بر این باور است که گویشوران قادرند یک موقعیت مشابه را به شیوه‌های متفاوت بازنمایی کنند؛ مانند دو وندِ «-ion» و «-ce» در انگلیسی که به‌همراه ستاک‌های فعلی، «اسم» می‌سازند. این وندها حوزه فرایند را نشان می‌دهند؛ اما هریک جنبه‌ای خاص از فرایند را نماسازی می‌کنند؛ وند «-ion» به عمل یا فرایند کلی موجود در ستاک اشاره دارد؛ درحالی‌که وند «-ce» نتیجه خاص حاصل از آن عمل یا فرایند را در ستاک فعلی نشان می‌دهد. دو واژه «acceptation» و «acceptance» که به معنای «پذیرش» هستند، هر دو از یک ستاک مشتق می‌شوند؛ باوجود شباهت آن‌ها در اشتقاق، این دو اسم براساس زاویه دید گوینده با یکدیگر تفاوت دارند؛ به‌گونه‌ای که این دو اسم به‌ترتیب بر مفهوم «پسندیدن عمومی» و «توافق بین دو طرف» دلالت دارند.

۳- پیشینه پژوهش

در نظام صرفی زبان ترکی آذری، اسم‌های مکان طی فرایندهای اشتقاق و ترکیب و با بهره‌گیری از پسوندهای مکان‌ساز شکل می‌گیرند. اسم مکان اسمی است که بر جا و مکان دلالت دارد (فرشیدورد، ۱۳۸۸: ۱۵۱) و به‌لحاظ ساختاری می‌تواند بسیط یا غیربسیط باشد. یکی از انواع نشانه‌ها در اسم مکان، پسوندها هستند. در زبان ترکی، پسوندهایی که بر اسم مکان دلالت دارند عبارت‌اند از: «-لیق، -لیک، -لوق، -اق، -وق، -قا، -ریق، -جاق، -ان، -لان، -لوک، -لاق، -لگه، -اول، -آج، -اوخول، -ایش، -لانج، -لاج». بسیاری از پسوندهای مکان‌ساز در زبان ترکی معادل پسوندهای مکان‌ساز در فارسی هستند و معنایی مشابه را منتقل می‌کنند. در پژوهش حاضر باتکیه بر مفاهیم «مقوله‌بندی»، «حوزه‌بندی» و «مفهوم‌سازی» در چارچوب رویکرد صرف شناختی، پسوندهای مکان در ترکی آذری و فارسی به‌صورت مقابله‌ای و مقایسه‌ای بررسی شده‌اند. در ادامه، مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش مرور می‌شوند.

۳-۱ مطالعات داخلی

کربلایی صادق و گلفام (۱۳۹۵) اسم مکان در زبان فارسی را باتکیه بر مفاهیم «ساخت‌واژه شناختی»، شامل مقوله‌بندی، حوزه‌سازی و مفهوم‌سازی بررسی کردند. بنابر یافته‌های پژوهش آن‌ها، وندهای مکان‌ساز در فارسی باوجود شباهت در کارکرد، از نظر معنایی عملکردی یکسان ندارند. عباسی (۱۳۹۶) نیز با هدف ارزیابی توان توصیفی دو رویکرد «صرف ساختی» و «صرف واژگانی»، واژه‌های غیربسیط زبان فارسی را بررسی کرد. نتیجه پژوهش آن‌ها نشان داد صرف ساختی به‌دلیل بهره‌گیری از طرح‌واره‌های انتزاعی کارایی مطلوب‌تری در توصیف واژه‌های غیربسیط فارسی دارد. همچنین بامشادی و داوری اردکانی (۱۳۹۷) با اتخاذ رویکردی پیکره‌بنیاد، پسوند «-گار» را از منظر دو رویکرد ساخت‌واژه ساختی و دستور شناختی بررسی کردند تا فرایند واژه‌سازی حاصل از وند را تبیین کنند. این پژوهشگران با بررسی داده‌های مستخرج از پیکره، طرح‌واره‌های متعددی را شناسایی کردند. بنابر استدلال آن‌ها، تلفیق رویکرد دستور شناختی و ساخت‌واژه ساختی، علاوه بر فراهم‌آوردن بستری برای تحلیل‌های دقیق‌تر، روشی نوآورانه در بررسی داده‌های زبان فارسی محسوب می‌شود.

۳-۲ مطالعات خارجی

در کنار بررسی پژوهش‌های داخلی، مرور مطالعات خارجی برای دستیابی به درکی جامع از جایگاه صرف شناختی در زبان‌شناسی ضروری است. رویکرد صرف شناختی، از زبان‌شناسی نقش‌گرا و شناختی نشئت می‌گیرد. بایی (۱۹۸۵) در پژوهش‌های خود بیشتر بر صرف شناختی متمرکز شد و در پژوهش مشترک خود با هاپر (۲۰۰۱)، به حوزه واج‌شناسی پرداخت. لی^۱ (۲۰۲۳) نیز روش‌های کمی را در چارچوب رویکرد شناختی بررسی کرد. این گرایش فزاینده به روش‌های پیکره‌بنیاد و کمی که در آثار پژوهشگرانی نظیر لی (۲۰۲۳) نیز بازتاب یافته، ناشی از این ضرورت است که آمار، امکان سنجش تبیینی نظریه‌ها را فراهم می‌آورد؛ زیرا آمار، «بازنمایی صوری»^۲ یک نظریه است (ادر^۳، ۲۰۰۸). جاندا^۴ (۲۰۱۷) نیز از نخستین زبان‌شناسانی بود که بر اهمیت کاربست روش‌های کمی در رویکردهای شناختی تأکید کرد. بنابر استدلال لی (۲۰۲۳)، با بهره‌گیری از ابزارهای آماری می‌توان نظریه‌ها را محک زد؛ زیرا نظریه‌های کاربرد-محور در رویکرد شناختی، پیش‌بینی‌های دقیقی از الگوهای زبانی ارائه می‌دهند که با استفاده از تحلیل‌های آماری، کاملاً آزمون‌پذیر

1. F. T. li

2. formal representation

3. H. Adèr

4. L. A. Janda

هستند. گلین^۱ (۲۰۱۴) نیز معتقد است که با در نظر گرفتن فرضیه‌های نظری در زبان‌شناسی شناختی، بهره‌گیری از روش‌های آماری «پیکره‌محور»^۲ برای توصیف ساختارهای معنایی، ضرورتی انکارناپذیر است.

۴- روش پژوهش

در پژوهش حاضر که به روش کتابخانه‌ای و باتکیه بر داده‌های فرهنگ‌نگارانه انجام شد، پسوندهای مکان در ترکی آذری و فارسی با رویکردی توصیفی-استنباطی بررسی و مقایسه شدند. به این منظور، ۱۷۵ اسم مشتق دارای پسوند مکان در ترکی آذری با استفاده از فرهنگ واژگان ترکی در زبان و ادبیات فارسی (ارشادی فرد، ۱۳۷۹) و فرهنگ لغات فارسی-ترکی شاهمرسی (زارع شاهمرسی، ۱۳۸۸) استخراج شدند. سپس معادل‌های فارسی اینوندها در فرهنگ‌های عمید و دهخدا بررسی و تطبیق داده شدند؛ در مرحله نهایی، داده‌های گردآوری شده براساس مفاهیم بنیادین «صرف شناختی» شامل حوزه‌بندی، مفهوم‌سازی و مقوله‌بندی طبقه‌بندی شدند تا زمینه لازم برای تبیین پسوندهای مکان و استنتاج یافته‌های پژوهش فراهم آید.

۵- تحلیل داده‌ها

در این بخش، باتکیه بر داده‌های فرهنگ‌نگارانه استخراج شده، به تبیین و تحلیل مقایسه‌ای سازوکارهای ساخت اسم مکان در زبان‌های ترکی آذری و فارسی پرداخته می‌شود. از آنجاکه در این پژوهش، هدف اصلی کشف الگوهای ذهنی حاکم بر تولید این واژه‌هاست، تحلیل داده‌ها در سه سطح بنیادین صرف شناختی یعنی «مقوله‌بندی»، «حوزه‌بندی» و «مفهوم‌سازی» سامان یافته است. در ابتدا و به‌منزله مقدمه تحلیلی، نمایی کلی از تقابل‌های ساختاری و معادل‌های پسوندی و مرکب در دو زبان ارائه می‌شود؛ سپس با بهره‌گیری از رویکرد صرف شناختی، سازوکارهای ذهنی هر دسته از این واژه‌ها به تفصیل بررسی می‌شود.

۵-۱ مقایسه اسم‌های مکان در فارسی و ترکی

پسوندهای فارسی در ساخت اسم مکان شامل «-گاه»، «-زار»، «-ستان»، «-کده»، «-ان»، «-له»، «-لاخ»، «-وند»، «-ساز»، «-ساره»، «-بار»، «-نا»، «-سیر»، «-سر»، «-مان»، «-ه»، «-لان» و «-دان» هستند. در مقابل، در زبان ترکی، پسوندهای «-لیک» و «-لیق» از بیشترین بسامد در ساخت اسم مکان برخوردارند؛ به‌گونه‌ای که بسیاری از اسم‌های مکان که در فارسی با پسوندهای «-گاه»، «-ستان»، «-ی»، «-زار» و «-ه» ساخته می‌شوند، در ترکی با این دو پسوند بازنمایی می‌شوند. گاه نیز برای یک اسم مکان واحد در فارسی، چندین معادل در ترکی وجود دارد؛ برای نمونه، برای واژه «آرایشگاه» در ترکی سه معادل «بزکلیک»، «ساج داراق» و «لویازما» به کار می‌رود.

در بررسی تطبیقی پسوندهای مکان‌ساز در دو زبان فارسی و ترکی آذری، الگوهای متفاوتی در بازنمایی مفاهیم مشاهده می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد که برخی از اسم‌های مکان که در زبان فارسی با پسوند بازنمایی می‌شوند، در زبان ترکی به‌صورت اسم مرکب بروز می‌یابند؛ برای نمونه، اسم مکان «پسینه» (پسین + ه) در فارسی، در زبان ترکی در قالب اسم مرکب «صندوق‌خانا» بازنمایی می‌شود. همین الگو درباره اسم «پذیرایی» (پذیرا + یی) نیز مشاهده می‌شود که در ترکی به‌صورت اسم مرکب «آلداش اتاغی» به کار می‌رود. همچنین اسم «خانه» (خان + ه) در ترکی به دو صورت اسم ساده «لو» و اسم مرکب «لوجاق آیالا» بیان می‌شود. این تقابل در اسم «کفش‌کن» نیز مشهود است؛ جایی که این اسم در فارسی از ترکیب یک اسم با پسوند ساخته شده است؛ اما در ترکی در قالب اسم‌های مرکبی نظیر «قفخانا» و «دیش دامی» ظاهر می‌شود. مشابه این وضعیت درباره اسم «درگاه» نیز مشاهده می‌شود که در ترکی با واژه «آستان» معادل‌سازی شده است.

درمقابل، الگویی معکوس نیز مشاهده می‌شود؛ به این معنا که برخی اسم‌های مکان که در فارسی به‌صورت اسم مرکب هستند، در ترکی آذری با افزودن پسوندهای مکان‌ساز ساخته می‌شوند. برای مثال، اسم مکان «ده‌کوچک» در فارسی یک ساختار مرکب است؛ اما در ترکی با استفاده از پسوند، به‌صورت «کندجیک»، یعنی ترکیب پسوند «-جیک» با پایه «کند»، بازنمایی می‌شود.

۵-۲ تحلیل مبتنی بر مقوله‌بندی

براساس مفهوم مکان، پسوندهایی که در ادامه ذکر می‌شوند، همگی جزء پسوندهای اشتقاقی زبان ترکی هستند و درونداد آن‌ها اسم

1. D. Glynn

2. corpus driven

است. باتوجه‌به داده‌های پژوهش مشخص شد که بیشتر اسم‌های مکان در زبان ترکی دارای پایه‌های اسمی هستند و از این پایه‌ها اسم ساخته می‌شود؛ بنابراین، سرنمون مقوله‌ واژه‌های حاصل از وندهای مکان‌ساز ترکی، اسم است. مطابق یافته‌های کربلایی صادق و گلفام (۱۳۹۵)، نتیجه‌ مشابهی درباره‌ زبان فارسی به دست آمد؛ این پژوهشگران معتقدند که الگوی پیش‌نمونه‌ای وندهای اشتقاقی مکان‌ساز در زبان فارسی، اتصال به ریشه‌های اسمی است؛ زیرا این نوع وندها بیشتر به پایه‌های اسمی متصل می‌شوند و کمتر با پایه‌هایی از طبقات دستوری دیگر به کار می‌روند. براساس این مفهوم، پسوندهای (۱) تا (۵۷) همگی از پسوندهای اشتقاقی در زبان ترکی به شمار می‌روند و درونداد آن‌ها اسم است.

در ترکی برای بیان اسم‌های مکانی که در فارسی با پسوند «-گاه» ساخته می‌شوند، پسوندهایی به کار می‌روند که در ادامه ذکر شده‌اند:

- ۱- «-لان»: سکونتگاه: «دورولان»
- ۲- «-لوک»: ندامتگاه: «اوکونلوک»
- ۳- «-لاق»: چراگاه: «اوتلاق»، شکارگاه: «اولاق» و «اولاق»
- ۴- «-لگه»: مخفیگاه: «بوکولگه»، جایگاه: «پرلشگه»، اردوگاه: «دوبشلگه»
- ۵- «-اوخول»: اوخول: ادبستان، دبستان: «ایلک اوخول»
- ۶- «-اج»: خوابگاه (برای گاو و گوسفند): «آرخاج»
- معادل‌های پسوند «-ستان» در ترکی نیز مکان‌هایی را بازنمایی می‌کنند که دارای ویژگی‌های خاص ظاهری یا پوششی هستند.
- ۷- «-ستان»: دهستان: «کندستان»
- ۸- «-لیک»: نگارستان: «درمه لیک»، سروستان: «قلمه لیک»، تاکستان: «منلیک» و «تنکلیک»
- ۹- «-اق»: شبستان: «باتاق»
- ۱۰- «-قا»: قبرستان: «یورتقا»، شبستان: «باتالقا»
- ۱۱- «-جاق»: شهرستان: «سارنجاق»، تکیه‌گاه: «توتاناجاق»
- ۱۲- «-لیق»: تکیه‌گاه: «داللیق»، بغستان (بتخانه): «بوتراللیق»، فرهنگستان: «اویغارلیق»، خارستان: «تیکانلیق»
- ۱۳- «-ا-»: فرهنگستان: «آکادمیا»
- معادل‌های پسوند «-سرا» در زبان ترکی در ادامه فهرست شده‌اند. واژگان این مقوله، بر مکان انجام کنش یا فعالیتی خاص دلالت دارند.
- ۱۴- «-لیق»: حرمسرا: «ساراللیق»
- ۱۵- «-لیک»: دانشسرا: «اوگرتملیک»
- ۱۶- «-تای»: دادسرا: «یارقیتای»
- معادل‌های پسوند «-ی» در زبان ترکی پسوندهایی هستند که در ادامه آمده‌اند. واژه‌های این مقوله بر مکان وقوع یک فرایند مانند رسیدگی به پرونده دلالت دارند.
- ۱۷- «-لیک»: نمایندگی: «وکیلک»، خبازی: «چورکچیلیک»، خیاطی: «تیکیشچیلیک»، بایگانی: «بلگه لیک»
- ۱۸- «-لیق»: دادگستری: «یارقیلیق»، جوشکاری: «قایتاقچیلیق»، فرمانداری: «بویراتلیق» و «سانجاقلیق»، نمایندگی: «سایاللیق»
- ۱۹- «-لوق»: دستشویی: «جوموشلوق»، راهداری: «توسقاوولوق»، مرغداری: «تویوقلوق»
- ۲۰- «-ایش»: آگاهی: «اویانیش»
- ۲۱- «-لانج» و «-لاج»: بایگانی: «ساخالانج» و «ساخالاج»
- معادل‌های پسوند «-کده» در ترکی عبارت‌اند از:
- ۲۲- «-لیق»: میکده: «قاواقلیق» و «چاخیرلیق»، آسیاخانه: «دگیرمانلیق»، ماتمکده: «یاسلیق»
- ۲۳- «-لاق»: آتشکده: «اودلاق»

۲۴- «-لوق»: ماتمکده: «یوغلوق» (یوغ به معنی ماتم + لوق)

۲۵- «-گه»: دانشکده: «بیلیمگه»

معادل‌های پسوند «-زار» در زبان ترکی، که در ادامه آمده‌اند، بیانگر رابطه میان یک مکان و پوشش آن هستند.

۲۶- «-جار»: این پسوند مزید مؤخر امکانه (پسوند مکان) و لهجه‌ای از «-زار» است (لغت‌نامه دهخدا): برنجزار: «بیجار» (فرهنگ لغت جدید)، انارزار: «انارجار»، نرگسزار: «نرگس جار»

۲۷- «-لیق»: جوزار: «آرپالیق»، کشتزار: «جانقلیق»، شوره‌زار: «شوراللیق»، لجنزار: «ذیق لیق»

۲۸- «-لیک»: لاله‌زار: «لاله‌لیک»، برنجزار: «چلتیکلیک»

۲۹- «-لوک»: برنجزار: «دوگولوک»، شالیزار: «دوگولوک»

۳۰- «-لاق»: کشتزار: «قوملاق»، شوره‌زار: «دوزلاق»

۳۱- «-سار»: بوته‌زار: «کول‌سار»

اسم‌های مکانی در زبان فارسی که با پسوند «-ه» (مانند چشم + ه = چشمه) بازنمایی می‌شوند، در زبان ترکی با پسوندهایی ساخته می‌شوند که در ادامه ذکر شده‌اند:

۳۲- «اق»: طایفه: «اویماق»، پهنه: «مازالاق»، خانه: «ووجاق»، کناره (خارج از مسیر): «قیراق»

۳۳- «-ک»: حجله (حجل به معنای سپید + ه [حجله عروس]): «گردک»، کناره (خارج از مسیر): «ساقاق»

۳۴- «-ایک، ایت، اید، اق»: بدنه: «یمکلیک»، گردنه: «گدیک»، «آرقیت» و «آرغید»

۳۵- «-لان»: خیمه (خیم به معنای بدلی کردن (لغت‌نامه دهخدا) + «-ه») (خیمه بزرگ که در پیش درگاه ملوک برپا می‌کنند): «کندلان»، پهنه: «آلان»، دامنه: «آغلان»

۳۶- «-او»: لانه زنبور: «کندو»

۳۷- «-سی»: امنیه: «غونچی»، دماغه: «چیخنتی»، دروازه: «قاپی»، دامنه: «آشیری» و «دیرآلانی»

۳۸- «-اوک»: گردنه: «گدوک»، حجله: «گروک»

۳۹- «-لیق»: قلعه: «بالیق»، کاشانه: «آوادانلیق»، بدنه: «قابلیق»، دهانه: «آغیزلیق»

۴۰- «-ا»: قلعه: «قالا»، باغچه: «باغچا»، بازارچه: «بازارچا»، بیراهه: «آیالانما»، خرابه: «کالاوا»

۴۱- «-گه»: ناحیه: «اولگه»

۴۲- «-قا»: پایانه: «دورالقا»

۴۳- «-اق»: پهنه: «مازالاق»، چشمه: «بولاق»

۴۴- «-جیق»: دهانه (محل ورود به هر جا: فرهنگ لغت عمید): «آغیزجیق»

پسوند «-لان» در نام روستاهای آذربایجان بسامد بالایی دارد؛ این پسوند به احتمال قوی همان پسوند امروزی «-لاق» است که معنای «جایگاه نبوت و رسالت» را دربردارد (ارشادی‌فرد، ۱۳۷۹: ۱۶۳). نمونه‌هایی از این دسته به صورت نام‌های خاص مکانی فهرست شده‌اند:

۴۵- «-لان»: سبلان: «ساوالان»، «اردلان»، «مولان»، «سهلان» و «کهره‌لا» (این اسم‌ها در زبان فارسی هم با همین نام‌ها به کار می‌روند).

۴۶- «-لیق»: دالان: «آرالیق»

پسوند «-لاخ» در زبان فارسی معادل «-لاق» در زبان ترکی است. این واژه‌ها بر پوشش یک مکان دلالت دارند.

۴۷- «-لاق»: دیولاخ: «دیولاق»، سنگ‌لاخ: «سنگ‌لاق»، نمک‌لاخ: «نمک‌لاق»

معادل پسوند مکان‌ساز «-سیر» در زبان ترکی، «-لاق» است. این دسته از واژه‌ها بر مکان‌هایی دلالت دارند که با ویژگی‌های اقلیمی (دما) پیوند دارند.

۴۸- «-لاق»: سردسیر: «یایلاق»، گرمسیر: «قشلاق»

- پسوند مکان‌ساز «-را» در ترکی، معادل پسوند «-جا» در فارسی است. عملکرد این پسوند را می‌توان در نمونه (۴۹) مشاهده کرد:
- ۴۹- «-را»: اینجا: «بورا»، آنجا: «اورا»، کجا: «هرا»
- پسوندهای مکان‌ساز «-ریک»، «-لیک» و «-لیق» در ترکی معادل پسوند «-بان» در فارسی، نشان‌دهنده رابطه میان مکان و درامان‌ماندن از چیزی هستند. این معانی در نمونه‌های (۵۰) تا (۵۲) تجلی یافته‌اند:
- ۵۰- «-ریک»: سایبان: «کولگه اندیریک»
- ۵۱- «-لیک»: سایبان: «کولگه لیک»
- ۵۲- «-لیق»: سایبان: «قالوالیق»
- در زبان ترکی، پسوندهای «-لوق»، «-لیک» و «-لیق» معادل پسوند «-دان» و «-دانی» در فارسی محسوب می‌شوند. نمونه‌های (۵۳) تا (۵۵) بر مفهوم «محل نگهداری چیزی» دلالت دارند.
- ۵۳- «-لوق»: آتشدان: «اودلوق»، مرغدانی: «تویوقلوق»
- ۵۴- «-لیک»: آشغالدانی: «زییللیک»، کاهدان: «کولشلیک»
- ۵۵- «-لیق»: کاهدان: «سامانلیق»
- پسوندهای «-اق» و «-لیق» در ترکی معادل پسوند مکان‌ساز «-سار» در فارسی هستند که بر مفهوم «کثرت یک عنصر بر مکان» دلالت دارند. نمونه‌های این مقوله عبارت‌اند از:
- ۵۶- «-اق»: شاخسار: «قول بوداق»
- ۵۷- «-لیق»: کوهسار: «داغلیق» (داغ به معنی کوه + لیق)

برخلاف فارسی که در آن بسیاری از اسم‌های مکان با افزودن پسوند ساخته می‌شوند، در ترکی با واژه‌های بسیط بیان می‌شوند؛ برای نمونه، گلدان: «دیجک»، سنگدان مرغ: «پتکه»، آتشدان (در گرمابه) (لغت‌نامه دهخدا): «توشکان»، بازار: «سوداکده».

۵-۳ تحلیل مبتنی بر حوزه‌بندی

هماوند (۲۰۰۸) معتقد است که برای درک معنای یک واژه باید به حوزه‌ای توجه کرد که آن واژه به آن تعلق دارد؛ از این‌رو، فهم ویژگی‌های آن حوزه، پیش‌شرط درک معنای واژه محسوب می‌شود. هر پسوند باتوجه به جایگاه‌های مختلفی که در حوزه خود دارند، نمای خاصی از آن حوزه را بازنمایی می‌کند. به این ترتیب، گویندگان براساس نیازی که در موقعیت و گفتمانی خاص دارند، یکی از پسوندها را برمی‌گزینند. در زبان ترکی، پسوندهای مکان‌ساز «-لیک»، «-لیق»، «-لوق»، «-لاق» و «-سار» در برخی کاربردها بر «کثرت» یا «فراوانی» یک عنصر در مکان دلالت دارند؛ این الگوی مفهومی در تقابل با فارسی، نموده‌های گوناگونی دارد؛ به‌طوری که معادل واژه «جوزار»، در ترکی با «آریلیق»، «مرغزار» با «چاییرلیق» و «شوره‌زار» با «شوراللیق» و «دوزلاق» بازنمایی می‌شود. همچنین «لجنزار» در این زبان به‌صورت «ذغلیق»، «لاله‌زار» به‌صورت «لاله‌لیک»، «شالیزار» به‌صورت «دوگولوک»، «کشتزار» به‌صورت «قوملاق» و «بوته‌زار» به‌صورت «کول‌سار» مفهوم‌سازی می‌شود. افزون‌براین، پسوندهای «اق»، «لوق»، «لیک»، «لیق»، «لوق»، «قا»، «لگه»، «ان»، «لاق»، «اول»، «اج» و «جاق» بیانگر مکان‌هایی هستند که برای انجام یک فرایند به کار می‌روند و در زبان فارسی بیشتر با پسوند «-گاه» بازنمایی می‌شوند؛ برای نمونه، «نشستگاه» به معنای «جای نشستن» (فرهنگ دهخدا) در زبان ترکی به‌صورت «لوتاراجاق» به کار می‌رود. همچنین «پرستشگاه» به معنای «محل برای عبادت‌کردن» (فرهنگ معین) در ترکی به‌صورت «تاپیتاق» و «تاپینجاق» بیان می‌شود. علاوه‌براین، اسم‌های مکانی که در فارسی نام اداره یا محل کسب یا محلی برای انجام کاری هستند و با «-ی» نشان داده می‌شوند، در ترکی با پسوندهای «-لیق»، «-لوق»، «-لیک»، «-لاخ» و «-لوق» ساخته می‌شوند؛ مانند عکاسی که به معنای مغازه عکاسی است (فرهنگ دهخدا) در ترکی به‌صورت «یانقیشلیق» بیان می‌شود. نمونه‌های دیگری نیز در این زمینه مشاهده می‌شود؛ «خبازی» به معنای دکان نانوا (فرهنگ دهخدا) در ترکی به‌صورت «چورکلیک»، «بخشداری» به‌صورت «بولولکوک»، «بهداری» به معنای اداره رسیدگی به امور بهداشت و سلامت مردم (فرهنگ دهخدا) به‌صورت «ساغلانلیق»، «دادگستری» به‌صورت «یارقیلیق» و «جوشکاری» به معنای کارگاهی که در آن عمل جوش دادن انجام می‌شود (فرهنگ عمید) به‌صورت «قایتاچیلیق» به کار می‌روند. همچنین برخی از اسم‌های مکانی که در فارسی به محل کسب، اداره یا جایی برای انجام فرایندی اشاره دارند و با پسوند «-ی» ساخته می‌شوند، در زبان ترکی به‌صورت اسم

مرکب به کار می‌روند؛ برای نمونه، «خیاطی» و «دست‌شویی» به‌ترتیب به‌صورت «خیاط‌خانا» و «آیاق‌یری» یا «آیاق‌آلتی» به کار می‌روند.

۵-۴ تحلیل مبتنی بر مفهوم‌سازی

در حوزه شناختی می‌توان نماهای مختلفی در نظر گرفت. به‌این‌ترتیب، در حوزه اسم‌های مکان نیز نماهای گوناگونی وجود دارند که هریک با صورت زبانی خاص خود به کار می‌روند.

۵-۴-۱ مفهوم مکان و فضای کوچک

مفهوم کوچک‌بودن فضا در ترکی با نمادهای «لیق، -ماج، -جیک، -چا و -گه» منتقل می‌شود. اسم‌های مکان «دریاماج»، «دنیزجیک»، «بازارچا» و «باخچا» بیانگر مفهوم «کوچک‌بودن جایی» هستند. این اسم‌ها در فارسی، به‌ترتیب، به‌صورت «دریاچه»، «بازارچه» و «باغچه» بیان می‌شوند. همچنین اسم مکان «دانشکده»، که در فارسی به معنای فضای آموزشی کوچک است، در زبان ترکی به‌صورت «بیلیم‌گه» به کار می‌رود. این اسم مکان از ترکیب ستاک «بیلیم» به معنای «دانش» و پسوند «-گه» ساخته شده است که مفهوم فضای آموزشی کوچک را منتقل می‌کند. «کاشانه» در فرهنگ معین نیز به معنای «خانه خرد و کوچک» است و در زبان ترکی به‌صورت «آوادانلیق» به کار می‌رود.

۵-۴-۲ مفهوم مکان و انجام فرایند

در زبان فارسی، اسم‌های مکانی مانند «پناهگاه»، «توقفگاه»، «استراحتگاه»، «آزمایشگاه»، «آتشکده» و «آموزشگاه» برای اشاره به مکان‌هایی به کار می‌روند که به‌ترتیب به معنای محل پناه‌بردن برای حفظ جان، توقف کردن، استراحت کردن، آزمایش کردن، محل نگهداری آتش مقدس و تعلیم‌دادن هستند. این مفهوم در زبان ترکی با استفاده از پسوندهای «-لیق»، «-لیک»، «-قا»، «-اق»، «-ما»، «-جار»، «-لاق» و «-جاق» بازنمایی می‌شود. این اسم‌های مکانی از ترکیب اسم با پسوند ساخته می‌شوند؛ برای نمونه، «شکارگاه» که به معنای «محل برای شکارکردن» است در زبان ترکی از ترکیب «لو» [æV] به معنای «شکار» و پسوند «-لاق» ساخته شده است. همچنین اسم مصدر «جیرغاما» به معنای «خوشگذرانی کردن» برای بیان اسم مکان «عشرنگاه» به معنای «محل خوشگذرانی» به‌صورت «جیرغالان» به کار می‌رود. اسم مکان «کشتارگاه» به معنای «محل برای ذبح حیوانات» نیز در ترکی از ترکیب اسم مصدر «قیریش» به معنای «کشتار» و پسوند «-لیق» ساخته شده است. در این‌بین، در فرایند ساخت این واژه، همخوان «ش» حذف شده است و صورت «قیریملیق» به دست آمده است. همچنین «آتشکده» به معنای جایی که زرتشتیان آتش مقدس را در آن نگهداری می‌کنند، در زبان ترکی به‌صورت «آودلاق» بیان می‌شود.

۵-۴-۳ مفهوم مکان و حرفه

مفهوم مکان و حرفه در زبان فارسی با پسوند «-سی» و در زبان ترکی با پسوندهای «-لوق»، «-لیک»، «-لیق»، «-لوک و -باه» نشان داده می‌شود. این پسوندها بر مکانی دلالت دارند که در آن حرفه‌ای انجام می‌شود یا فرایندی با هدف کسب درآمد صورت می‌گیرد؛ برای نمونه، «تویوقلوق» به معنای محلی است که در آن مرغ خانگی پرورش می‌یابد (فرهنگ دهخدا).

۵-۴-۴ مفهوم مکان و محل تخصیص کار

مفهوم مکان و محل تخصیص کار در زبان ترکی با پسوندهای «-لوق»، «-لیک»، «-چی»، «-لیق»، «-لاخ»، «-لوک»، «-باه» تحقق می‌یابد. برای نمونه، «بایاللیق» به معنای اداره‌ای است که در هر شهر وظیفه احداث و پاکیزه نگه‌داشتن خیابان‌ها را بر عهده دارد. «راه‌داری» نیز به معنای «اداره نگهبانی و محافظت از راه» است (فرهنگ عمید) و این مفهوم در زبان ترکی با پسوند «-لوق» و به‌صورت «توسقاووللوق» بیان می‌شود. نمونه‌های دیگر عبارت‌اند از: «بایگانی» به معنای «اداره‌ای از ادارات دولتی که اعضای آن موظف به ضبط و نگهداری اسناد هستند» (فرهنگ دهخدا) که در ترکی به‌صورت «بلگه‌لیک» و «ساخالخ» به کار می‌رود. «بخشداری» به معنای «جایی که بخشدار در آن امور بخش را اداره می‌کند» که در ترکی «بولوکلوک» نامیده می‌شود؛ «بهرداری» به معنای «اداره رسیدگی به امور بهداشت و صحت مردم» (فرهنگ دهخدا) که در ترکی به‌صورت «ساغلانلیق» به کار می‌رود و «دادگستری» نیز به معنای «اداره رسیدگی به جرایم» (نگارندگان) در ترکی «یارقلیق» است. اسم مکان «دادگستری» در زبان ترکی از پایه «یارق» به

معنای «داد» و «عدالت» و پسوند «-لیق» ساخته شده است و مفهوم یک مکان را نمایان می‌کند. همچنین «گوونچی» به معنای «اداره ژاندارمری» (فرهنگ عمید) به کار می‌رود. در میان پسوندهای یادشده، دو پسوند «-لیک» و «-لیق» علاوه بر نام اداره‌ها، معنای مغازه‌ای برای انجام کار را بازنمایی می‌کنند؛ برای نمونه، «آچقیچیلیق» به معنای مغازه عینک‌سازی، «یانقیشلیق» به معنای مغازه عکاسی، «قایناقچیلیق» به معنای کارگاهی برای جوش دادن، «چورکچیلیک» به معنای مغازه خبازی یا نانوايي و «تیکیشچیلیک» به معنای خیاطخانه یا مغازه خیاطی به کار می‌روند.

۵-۴-۵ مفهوم مکان، تعویض یا نگهداری لباس و نگهداری حیوانات

«رخت‌کن» در فارسی به معنای «محل تعویض لباس» است و در زبان ترکی به صورت «سویونمالیق» و «سویوناق» بیان می‌شود. این واژه‌ها به ترتیب از «سویون + -مالیق» و «سویون + -اق» ساخته شده‌اند. پایه «سویون» در واژه‌های دیگر با وندهای متفاوت ترکیب می‌شود و اسم‌های گوناگونی می‌سازد؛ باین حال، وندهای «-مالیق» و «-اق» در ترکیب با این ستاک، اسم مکان به معنای «محل تعویض لباس» را می‌سازد. «طویله» نیز به معنای «محل نگهداری احشام» است و در فارسی از ترکیب صفت «طویل» و پسوند «-ه» ساخته شده است.

افزون براین، اسم‌های مکانی مانند «آتشدان» در زبان ترکی از ترکیب پایه «اود» به معنای «آتش» و پسوند «-لوق» ساخته می‌شوند. «آتشدان» به معنای «ظرفی مخصوص در آتشکده که در آن آتش مقدس افروزند» (فرهنگ معین) است. از دیگر پسوندهایی که در زبان ترکی برای بیان مفهوم ظرف یا محل نگهداری چیزی به کار می‌روند، پسوند «-لاق» است؛ برای نمونه، «تمکدان» در ترکی به صورت «دوزلاق» به کار می‌رود.

۵-۴-۶ مفهوم مکان و راه عبور

از نمونه مفهوم مکان و راه عبور، فقط یک مورد در زبان ترکی یافت شد. اسم مکان «یایالیق» به معنای «پیاده‌رو» از ترکیب «یایا» (پایه) و پسوند «-لیق» ساخته شده است. این اسم مکان به معنای «حرکت کنشگر در مکان» اشاره دارد.

۵-۴-۷ مفهوم مکان و ظرفیت ثابت یا غیرمتحرک

براساس صادقی (۱۳۷۱)، پسوند «-دانی» در زبان فارسی پس از ترکیب با ریشه اسمی صورت‌هایی می‌سازد که مفهوم ظرفیت غیرمتحرک را بازنمایی می‌کند. در زبان ترکی، این مفهوم با پسوندهای «-لوق» و «-لیک» منتقل می‌شود؛ برای نمونه، «تویوقلوق» به معنای «مرغدانی» و «زبیللیک» به معنای «آشغالدانی» است.

۵-۴-۸ مفهوم مکان و منطقه جغرافیایی و محله

«آقسرای» در زبان ترکی نام ولایتی است که مسکن تاتاریه در آن واقع شده است. پسوند «-سرای» در ترکی به معنای «کاخ» است (ارشادی‌فرد، ۱۳۷۹: ۲۳). اسم مکان «لوروق» به معنی «شهر» و «قلعه» است که از افزودن پسوند «-ق» به ریشه «لورو» به معنای «ساختن» ایجاد شده است (ارشادی‌فرد، ۱۳۷۹: ۳۱). همچنین پسوند «-لاق» در ترکی با واژه «نمک» ترکیب شده و نام منطقه‌ای در حدفاصل شیراز و سروستان را شکل داده است. پسوندهای «-ه»، «-ان»، «-گه» و «-ول» نیز در برخی اسم‌های مکان، مفهوم منطقه جغرافیایی را بازنمایی می‌کنند؛ برای نمونه، «میانه» نام یکی از شهرهای آذربایجان شرقی است که در میانه راه زنجان و تبریز قرار دارد (ارشادی‌فرد، ۱۳۷۹: ۲۹۲). «یاساویل» نیز نام یکی از محله‌های معروف اردبیل است که از ترکیب «یاساو» و پسوند «-ول» ساخته شده است (ارشادی‌فرد، ۱۳۷۹: ۳۱۴). «توران» نیز نام سرزمینی در آن سوی آمودریا یعنی ماوراءالنهر است که به خوارزم متصل بوده است (ارشادی‌فرد، ۱۳۷۹: ۱۰۶). این اسم مکان از ترکیب «تور» به معنای «ترک» و پسوند «-ان» ساخته شده است. «سولان» (ساوالان) نیز همان منطقه «سبالن» در فارسی است. «جلگه» به زمینی صاف و هموار گفته می‌شود که در آن محل، زمین چین‌خوردگی یافته است. در این زمینه، مؤلفی رومی بر این باور است که این اسم مکان از ترکیب «جول» (چول) به معنای «صحرا و دشت» و پسوند «-کا» (گه) ساخته شده است (ارشادی‌فرد، ۱۳۷۹: ۱۱۷).

۵-۴-۹ مفهوم مکان و محل سکنی

اسم «چادر» به معنای «خیمه» است و از ترکیب ریشه «چاد» (چات) و پسوند «-یر» ساخته شده است (ارشادی‌فرد، ۱۳۷۹: ۱۲۳).

۵-۴-۱۰ مفهوم مکان و محل وجود یک چیز

این مفهوم در زبان ترکی آذری با نمادهای «-لاق» و «-لان» و در فارسی با «-لاخ» بازنمایی می‌شود؛ برای نمونه، «سنگلاق» در فرهنگ دهخدا به معنای «جا و مکان سنگ و سنگستان» آمده است. همچنین «نمکلان» به معنای «نمکزار» یعنی «جایی پوشیده از نمک» است.

۵-۴-۱۱ مفهوم مکان و محلی با ویژگی آب و هوایی خاص

«-لاخ» از پسوندهای دخیل ترکی در زبان فارسی است که در زبان ترکی به صورت «-لاق» به کار می‌رود؛ این پسوند در اسم‌های مکانی مانند «ییلاق» و «قشلاق» مشاهده می‌شود که به ترتیب به معنای «سردسیر» و «گرمسیر» هستند. همچنین «اوتلاق» در زبان ترکی آذری به معنای «چراگاه» یعنی «محلی برای چراندن احشام» (ارشادی فر، ۱۳۷۹: ۱۵۷) است.

۵-۴-۱۲ مفهوم مکان، مالکیت و نبود مالکیت

پسوندهای «-لاق» و «-لیق» در اسم‌های مکان «یاللاق» و «توتمالیق» به کار می‌روند و مفهوم «استیجاری» را بیان می‌کنند. این پسوندها بر مکانی دلالت دارند که فرد در آن مستقر است؛ اما مالک آن نیست.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، پسوندهای مکان‌ساز در زبان ترکی آذری براساس مفاهیم مطرح در صرف شناختی بررسی شدند. برپایه مفاهیم «مقوله‌بندی»، «حوزه‌بندی» و «مفهوم‌سازی» مشخص شد که میان نظام‌های مکان‌ساز در زبان ترکی آذری و فارسی، هم‌پوشانی‌های معنایی وجود دارد؛ باین حال، میان دو زبان شباهت‌ها و تفاوت‌هایی مشاهده می‌شود. مفاهیم «مکان» و «کوچک‌بودن» در هر دو زبان با نمادهای زبانی ویژه‌ای بازنمایی می‌شوند. در این بین، در زبان ترکی آذری، مفهوم کوچک‌بودن مکان با پسوندهای «-لیق»، «-ماج»، «-جیک»، «-چا» و «-گه» و در زبان فارسی با پسوند «-کده» بیان می‌شود. به این ترتیب، شواهد نشان می‌دهد که زبان ترکی آذری در بازنمایی مفهوم «مکان‌های کوچک» از تنوع ساختاری بیشتری نسبت به زبان فارسی برخوردار است. همچنین به نظر می‌رسد مفاهیم «مکان» و «کثرت» در زبان ترکی آذری، گاه با الگوی مفهومی «محل پوشیده از چیزی» بازنمایی می‌شوند. بنابر دیدگاه کربلایی صادق و گلفام (۱۳۹۵)، این مفهوم در زبان فارسی با پسوند «-زار» بازنمایی می‌شود؛ در حالی که در زبان ترکی آذری با پسوندهای «-لان» و «-لاق» بیان می‌شود. علاوه بر این، اسم‌های مکانی که بر محل انجام یک فرایند دلالت دارند، در زبان ترکی با پسوندهای «-لیق»، «-لیک»، «-قا»، «-اق»، «-ما»، «-جار»، «-لاق» و «-جاق» ساخته می‌شوند؛ این در حالی است که در زبان فارسی، این مفهوم بیشتر با پسوند «-گاه» منتقل می‌شود. همچنین براساس کربلایی صادق و گلفام (۱۳۹۵)، اسم‌های مکان مرکب نقشی اساسی در بازنمایی این مفاهیم دارند. باین حال، باتوجه به نمونه‌های بررسی شده، می‌توان گفت که تنوع پسوندهای مکان‌ساز در زبان ترکی آذری به مراتب بیشتر از زبان فارسی است. در مقایسه با زبان فارسی که برای بازنمایی مفاهیم مکان‌ساز بیشتر به اسم‌های مرکب تکیه دارد، در ترکی آذری این کارکرد با افزودن پسوندهای مکان‌ساز محقق می‌شود.

منابع

- ارشادی فرد، عادل (۱۳۷۹). فرهنگ واژگان ترکی در زبان و ادبیات فارسی. اردبیل: انتشارات باغ اندیشه.
- بامشادی، پارسا؛ داوری اردکانی، نگار (۱۳۹۷). رویکردی ساختی-شناختی به پسوند «-گار» در زبان فارسی. پژوهش‌های زبانی، ۹(۲)، ۴۵-۶۶.
- بزرگمهر، پگاه (۱۳۹۴). تأثیر لهجه زبان مادری بر یادگیری زبان دوم. کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی، ۱-۶.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷). لغت‌نامه دهخدا. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- زارع شاهمرسی، پرویز (۱۳۸۸). فرهنگ فارسی-ترکی شاهمرسی. تبریز: انتشارات اختر.
- صادقی، علی‌اشرف (۱۳۷۱). شیوه‌ها و امکانات واژه‌سازی در فارسی معاصر (۵). نشر دانش، (۷۰)، ۳۹-۴۵.
- عباسی، زهرا (۱۳۹۶). واژه‌های غیربسیط فارسی در صرف واژگانی و صرف ساختی. جستارهای زبانی، ۸(۳)، ۶۷-۹۳.
- عمید، حسن (۱۳۴۲). فرهنگ فارسی عمید. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- فرشیدورد، خسرو (۱۳۸۸). دستور مختصر امروز برپایه زبان‌شناسی جدید. تهران: انتشارات سخن.
- کربلایی صادق، مهناز؛ گلفام، ارسلان (۱۳۹۵). نگاهی بر واژه‌های مرکب و مشتق مکان‌ساز در فارسی: رویکرد صرف شناختی. جستارهای زبانی،

References

- Abbasi, Z. (2017). Persian derived words in constructional morphology and word-based morphology. *Language Related Research*, 8(3), 67–93. (In Persian)
- Adèr, H. (2008). Modelling. In H. J. Adèr & G. J. Mellenbergh (Eds.), *Advising on research methods: A consultant's companion* (pp. 271–304). Johannes van Kessel.
- Amid, H. (1963). *Amid Persian dictionary*. Amirkabir Publication. (In Persian)
- Bamshadi, P., & Davari Ardakani, N. (2019). A constructional cognitive approach to the Persian suffix ‘-gar.’ *Journal of Language Researches* (Faculty of Letters and Humanities University of Tehran), 9(2), 45–66. (In Persian)
- Bozorgmehr, P. (2015). The effect of native dialect on second language learning. *International Conference on Research in Science and Technology*, 1–6. (In Persian)
- Bybee, J. L. (1985). *Morphology: A study of the relation between meaning and form* (S. Rhee & H. J. Koo, Trans.). John Benjamins.
- Bybee, J. L., & Hopper, P. J. (Eds.). (2001). *Frequency and the emergence of linguistic structure*. John Benjamins.
- Dehkhoda, A. A. (1998). *Dehkhoda dictionary*. Tehran University Publication. (In Persian)
- Ersahdifard, A. (2000). *Turkish dictionary in Persian literature*. Baghe Andishe. (In Persian)
- Farshidvard, K. (2009). *Grammar of contemporary era based on modern linguistics*. Sokhan. (In Persian)
- Glynn, D. (2014). The many uses of run: Corpus methods and socio-cognitive semantics. In D. Glynn & J. A. Robinson (Eds.), *Corpus methods for semantics: quantitative studies in polysemy and synonymy* (pp. 117–144). John Benjamins.
- Hamawand, Z. (2008). *Morpho-lexical alternation in noun formation*. Palgrave Macmillan.
- Hamawand, Z. (2011). *Morphology in English: Word formation in cognitive grammar*. New York Continuum International Group.
- Janda, L. A. (2017). The quantitative turn. In B. Dancygier (Ed.), *The Cambridge handbook of cognitive linguistics*. John Benjamins Publishing Group.
- Karbalaei Sadegh, M., & Golfam, A. (2016). Remarks on compounds and derivatives of location in Persian: A cognitive morphology approach. *Journal of Language Researches*, 7(3), 107–127. (In Persian)
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things*. The University of Chicago Press.
- Langacker, R. W. (1987). *Foundations of cognitive grammar*. Stanford University Press.
- Langacker, R. W. (1991). *Foundations of cognitive grammar: Vol. 2. Descriptive application*. Stanford University Press.
- Li, F. T. (2023). *Handbook of cognitive semantics: With a foreword by Leonard Talmy*. Brill.
- Radden, G., & Dirven, R. (2007). *Cognitive English grammar* (Vol. 2). Amsterdam.
- Sadeghi, A. A. (1992). The methods and tools of word formation in contemporary Persian. Tehran: *Nashere Sokhan*, (70), 39–45. (In Persian)
- Zare Shahmersy, P. (2009). *Persian-Turkish Shahmersy*. Akhtar Publication. (In Persian).

